

Історія / 2. Історія України

К.і.н. Козинець О.Г.

*Чернігівський державний інститут права,
соціальних технологій та праці*

СТВОРЕННЯ ПОЛТАВСЬКОГО КАДЕТСЬКОГО КОРПУСУ

За часів правління Миколи I (1825-1855 рр.) було проведено ряд поміркованих реформ, основне місце серед яких, посіла реформа в галузі військової освіти. Оскільки, зійшовши на престол, Микола I у ряд першочергових завдань свого правління поставив питання про необхідність реформування системи військової освіти в цілому та системи військових навчальних закладів зокрема.

Вже 1826 р. для вирішення цих завдань було створено спеціальний Комітет під керівництвом інженер-генерала К.І.Оппермана [1]. Результатом чотирьохрічної кропіткої роботи зазначеного комітету стали проекти “Общего положения” та “Устава для военно-учебных заведений”, які містили основні пропозиції щодо реорганізації військової навчальної системи. Вищезазначені проекти були затверджені імператором Миколою I у квітні 1830 р.

Так, згідно Загального положення всі військові навчальні заклади були поділені на три класи: *до першого класу* були віднесені губернські кадетські корпуси та Дворянський полк; *до другого класу* – Пажеський Його Імператорської Величності корпус та столичні кадетські корпуси; *до третього* – Артилерійське та Інженерне Училища та Морський кадетський корпус.

В основу реорганізації системи військової освіти була покладена загальнодержавна ідея з якої витікала основна мета реформування: “сообщение сыновьям дворян приличного их званию воспитания и приготовление их соответственным обучением к военной службе” [2].

За часів правління імператора Миколи I відбулося збільшення кількості кадетських корпусів у різних губерніях Російської імперії. Так, у 1830 р. імператор Микола I затвердив проект, в якому мова йшла про створення ряду губернських кадетських корпусів. У даному проекті зазначалася, що створюються кадетські корпуси такого рангу з метою: “доставления возможности малолетним дворянам различных губерний воспитываться для службы военной вблизи их семейств”[3].

Спочатку було передбачено відкрити шість військових навчальних закладів у Новгороді, Тулі, Тамбові, Полоцьку, Полтаві та Єлисаветграді, кожний з яких був би розрахований на 400 вихованців. Але у другій чверті XIX ст. їх відкрили майже удвічі більше, а точніше одинадцять. Це такі кадетські корпуси: Олександрівський малолітній, Новгородський графа Аракчеєва, Полоцький, Петровський-Полтавський, Олександрівський-Брестський, Орловський-Бахтіна, Михайлівський-Воронежський, другий Московський, Олександрівський Сирітський, Грузинський, Володимиро-Київський [4].

Серед запланованих кадетських корпусів був і корпус у Полтаві, ідея про створення якого вперше з'явилася у 20-х рр. XIX ст., але потрібно було чимало часу та коштів, для того щоб ця ідея була реалізована. З метою економії державних коштів, імператор Микола I звернувся безпосередньо до дворян з пропозицією пожертвувати кошти на відкриття кадетського корпусу у Полтаві. Дана пропозиція імператора була підтримана, і в подальшому, як правило, губернські кадетські корпуси чи як їх ще називали “провінційні” відкривалися на сумісні кошти держави та пожертвування дворян. Не без участі дворянства (яке перш за все було зацікавлено в цьому) відбулося і відкриття Петровського Полтавського кадетського корпусу.

Право вступати на навчання до Полтавського кадетського корпусу мали діти дворян таких губерній: “Полтавской, Черниговской, Екатеринославской, Слободско-Украинской и Курской. В сей же Корпус

поступают малолетние дворяне Генералов, Штаб-офицеров и Обер-офицеров Военного поселения в Слободско-Украинской губернии”[5].

Далі в цій же справі зазначені суми станом на 1 січня 1829 р., які були пожертвовані в таких розмірах дворянами губерній: “Полтавской – 42466 р. 85 коп.; Черниговской – 5185 р. 74 коп.; Екатеринославской – 17742 р. 01 коп.; Слободско-Украинской – 50841 р. 04 коп.; Курской – 67114 р.84 коп. Что в сумме составляет 183350 р. 48 коп.”. Також дворянство губерній “Полтавской, Черниговской и Слободско-Украинской определило сверх того вносить ежегодно для Полтавского Кадетского Корпуса по 10 коп. с ревизской души, что в год составляло до 80000 р.” [6]. Зазначена сума коштів була поміщена в Приказ Громадської Опіки де щорічно збільшувалася за рахунок приросту відсотків. Підставою для отримання коштів з Приказу був офіційний лист, який би містив прохання про перерахування певної суми грошей та вказана конкретна мета використання цих коштів. Такий офіційний лист був надісланий до вищезазначеної установи у червні 1834 р., де містилося прохання виділити кошти на закупівлю будівельних матеріалів необхідних для початку будівництва споруди для майбутнього кадетського корпусу [7].

Так, за декілька років була накопичена значна сума грошей на потреби Полтавського кадетського корпусу, частина яких йшла на будівництво та улаштування споруд для корпусу, а частина безпосередньо на утримання вихованців з вищезазначених губерній. Дворянство, навіть після відкриття кадетського корпусу, продовжувало приймати активну участь у поповненні капіталів на потреби даного навчального закладу.

Будівництво приміщень для Полтавського кадетського корпусу розпочалося 1834 р., а двома роками пізніше кадетський корпус у Полтаві отримав назву Петровського Полтавського на підставі указу імператора від 5 січня 1836 р. в якому зазначалося: “назначив учредить в Полтаве Кадетский Корпус, и желая, чтобы и сие полезное военное учреждение служило памятником знаменитой победы, одержанной под Полтавою Императором

Петром I, Повелеваю, Корпус сей именовать Петровским Полтавским и день учреждения оного праздновать ежегодно в день победы 27 Июня, дабы и воспитывающиеся в сем заведении молодые дворяне, готовясь также на поприще военное, вспоминая более и более о той славе, которую стяжали некогда их предки на полях Полтавских и, одушевляясь их подвигами, стремились и сами сделаться верными сынами Отечества и достойными слугами Престола” [8].

Урочисте відкриття кадетського корпусу у Полтаві відбулося 6 грудня 1840 року. Новий корпус був розрахований на 400 вихованців. У перший рік їх було сто чоловік, а за три наступні роки планувалося повністю укомплектувати навчальний заклад, тобто до 1844 р. з 400 вихованців корпусу “до 270 воспитанников содержали на суммы, пожертвованные дворянами” [9].

Так, 1840 р. далеко від столиці Російської імперії був відкритий провінційний військовий навчальний заклад у Полтаві, який став першим кадетським корпусом на українській землі.

.....

Література:

1. Лалаев М.С. Исторический очерк военно-учебных заведений, подведомственных Главному их управлению с 1700 по 1880 гг. – Ч.1. – СПб.,1880. – С. 5.
2. Там само.
3. Там само. – С.7.
4. Краткий отчет о положении и ходе военно-учебных заведений в 25-ти летнее царствование Государя императора. – СПб.,1851. – С.23.
5. Центральний державний історичний архів України в Києві (далі – ЦДАУК). – ф.267. – Оп.1. – Спр.68. – Арк.3.
6. Там само.
7. ЦДАУК. – ф.442. – Оп.66. – Спр.304. – Арк.4-5.
8. ЦДАУК. – ф.486. – Оп.1. – Спр.6814. – Арк.211.
9. Лалаев М.С. Назв. пр. – С.40.